

כל היכי דדרשת ליה להאי קרא — מדיש לחדא משמעות. מסיפיה לרישיה מדיש — מי שנקון לבו נכונ בני — משמעות רעה לא ילא. בדברי תורה כתיב — "אשרי אלם מפחד מתי" — שמה משמחה ממנו, שמתוך כך הוא מוזיל לשונם מתי. תנו רבנן — בן עזאי אמר. דלמתי: שמיס בניסוקו ושמס בניסוקו. לית לן בה — זיבד נעלמו טלה פישע, או אלם פשע כבר אל יבס נמוק סכנה. בי בני = בית המנוח. מרותיה — מסיפיה שמס נופליס לתוכה, ועי אלם רותעל על גבי מקרה שעל גבה. בחד אבריה — מרועי הסוק אלם או שניס, וזה מוס החוקק עד מותו אלם. היינו דבי אהא — דעני אלווי שגולמני לשלם, שאין דרכי של בני אדם וכו' — כלומר: לא היה להם לעסוק בגופות אלם נקט רממיס.

אמר רבא: כל היכי דדרשת להאי קרא (בכל דרך שאנחה דודש את הפסוק הזה) הוא נדרש; מרישיה לסיפיה (מראשו לטופו) — מרישיה (הוא דודש), ומסיפיה לרישיה (מסופו לראשו) — מרישיה (הוא דודש), ומסיפיה לרישיה (מרישיה לסיפיה מדיש [מראשו לטופו הוא נדרש]) — "משמועה רעה לא יירא", מה טעם לא יירא? — כפי שנאמר בהמשך: "כי יבנו לבו בטוח בה"'. ומסיפיה לרישיה מדיש (מראשו הוא נדרש) — מי ש'נכון לבו בטוח בה', אותו אדם "משמועה רעה לא יירא". מסופר: ההוא תלמידי הדור קא איל בתריה (תלמיד אחד שהיה הולך אחריו) ר' ישמעאל בר' יוסי בשוקא (בשוק) של ציון. חזיה דקא מפחד (ראו ר' ישמעאל לאחור תלמיד שהוא מפחד). אמר ליה (לו): טאה את (חושב אתה), דכתיב (שכן נאמר): "פתחו בציון חטאים רעה אחזה תנפיק" (ישעיהו לו, יד). אמר ליה (לו): התלמיד; והכתיב (והרי נאמר) "אשרי אדם מפחד תמיד" (משלי כח, יד); אמר ליה (לו) ר' ישמעאל: הפסוק ההוא בדברי תורה כתיב (הוא שנאמר), שיש לפחד שמה ישכחם, אך בשאר עליו לבטוח בה. בדומה קצת לכך מסופר: יהודה בר נתן היה שקיל ואזיל בתריה (היה הולך אחריו) רב המנוגא. אתנן (נאמר) יהודה בר נתן. אמר ליה (לו) רב המנוגא: וכי יסורים בעי ההוא גברא לאותוי אנפשיה (רוצה אותו אדם להביא על עצמו) דכתיב (שהרי נאמר): "כי פחד פחדתי ויאתני ואשר יגרת יבא לי" (איוב ג, כח); שאלו: והא כתיב (והרי נאמר): "אשרי אדם מפחד תמיד" וענה רב המנוגא: הפסוק ההוא בדברי תורה כתיב (הוא שנאמר).

ד' הנכנס לברך. תנו רבנן, "הכי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לברך זה לשלום". וכן, אומר: "מודה אני לפניך ה' אלהי שהכנסתני לברך זה לשלום". בקש לצאת, אומר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתוציאני מברך זה לשלום". יצא, אומר: "מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מברך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום, ותסמכני לשלום, ותציעני לשלום, ותצילני מן כל אויב ואורב בדרך". אמר רב מתנא: "לא שנו אלא בברך שאין דיני והורגין בו, אבל בברך שדיני והורגין בו — לית לן בה. איכא דאמר, אמר רב מתנא: אפילו בברך שדיני והורגין בו, זימנין דלא מתרמי ליה אינש דליף ליה זכותא. ד' תנו רבנן, "הנכנס לבית המרחץ, אומר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתצילני מזה וכי יארע בו, וא לא יארע בי דבר קלקלה ועון — והא מימתי פפרה לכל עונותי". אמר אביי: לא לימא אינש הכי, דלא לפתח פומיה לשטן; דאמר ריש לקיש וכן תנא משמיה דרב יוסי: לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. אמר רב יוסף: מאי קראה — דכתיב "כמעט פסדם היינו לעמך דמינו", מאי אהדר להו נביא — "שמעו דבר ה' קציעי סדם" וגו'. פי נפיק מאי אומר? אמר רב אחא: "מודה אני לפניך ה' שהצלתני מן האור", רבי אבהו על לבי בני, אפחית בי בני מתותיה, אתרתיש ליה ניסא קם על עמוך שזיב מאה וחד גברי בחד אבריה. אמר: היינו דרב אחא, דאמר רב אחא. הנכנס להקזי דם אומר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שהיא עסק זה לי לרפואה ותרפאתי, פי אל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת, לפי שאין דרך של בני אדם לרפאות אלא שנהגו". אמר אביי: לא לימא אינש הכי, "ידתני דבי רבי ישמעאל: "ורפא ורפא" — מכאן שניתנה לרפואה לרפואה. פי קאי מאי אומר? אמר רב אחא: "ברוך רופא חנם".

מפשע — לא ייוק. איכא דאמרי (יש שאומרים) שאמר רב מתנא להיפך: שאפילו בברך שדיני והורגין בו צריך לבקש רחמים, מפני שזימנין דלא מתרמי ליה אינש דליף ליה זכותא (לפעמים אין חזון לו אדם שיכדו עליו זכות).

ד' תנו רבנן (שנו בחכמים) הנכנס לבית המרחץ, בכתי מרחצאות רומיים שהאש הייתה לוהטת מתחת לכריכת המים שבה היו מתרחצים, והיתה סכנת התמוטטות של הרצפה, אומר מלפניך ה' אלהי שתצילני מזה וכי יארע בו, ואל יארע בי דבר קלקלה ועון. ואם יארע בי דבר קלקלה ועון — תהא מיתת כפרה לכל עונותי". אמר אביי: לא לימא אינש הכי (אל יאמר אדם כן), "אם יארע בי דבר קלקלה", כדי דלא לפתח פומיה (שלא יפתח בכך פיו) לשטן. שאמר ריש לקיש, וכן נתנא (שמחו) של ר' יוסי: לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן להעלות מרצונו אפשרות של תקלה או מיתה. אמר רב יוסף: מאי קראה (מהו המרחץ) המרמו על כך — דכתיב (שנאמר): "כמעט פסדם היינו לעמך דמינו" (ישעיהו א, ט), ואחר כך מאי אהדר להו (מה חוזר להם) הנביא — "שמעו דבר ה' קציעי סדם ואזינו תורת אלהינו עם עמורה" (שם, י), הרי שעם הדימוי לסדום התקיים הדבר אחר כך בפועל. וחוזרים לאותו אדם שנכנס לבית המרחץ, ושואלים: כי נפיק מאי (באשר יוצא מבית המרחץ מה) הוא אומר? אמר רב אחא, יאמר: "מודה אני לפניך שהצלתני מן האור (האש)". מסופר: ר' אבהו על לבי בני (ונכנס לבית המרחץ). אפחית בי בני מתותיה, אתרתיש ליה ניסא קם על עמוך שזיב מאה וחד גברי בחד אבריה (נפחת בית המרחץ מתחתיו, והתרוחש לו נס שעמד על עמוד הצינור מאה ואנשים בורועו האחת). שהוא החוקק בורועו אדם אחד או שנים, ונתלו בהם אחרים ואחרים באחרים, עד שניצלו כולם. אמר: היינו (הוא) לזה התכונן רב אחא, אמר רב אחא לעיל: היוצא מן המרחץ אומר: "מודה אני לפניך ה' שהצלתני מן האור". הנכנס להקזי דם, אומר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שהיא עסק זה לי לרפואה, ותרפאתי. כי אל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת, לפי שאין דרכי של בני אדם לרפאות אלא שנהגו". כלומר, אין בכוחם של בני אדם ולא היה ראויה לעסוק ברפואה, אלא להניח את הדבר למפשה ה'. על כך אמר אביי: לא לימא אינש הכי (אל יאמר אדם כן), דתני דבי שריה שנו בבית מדרשו של ר' ישמעאל על הנאמר "ורפא ורפא" (שמות כא, יט) — מכאן שניתנה רשות לרופא לרפואה. ולכן אין לומר שהרפואה היא רק מנהג בני אדם, שלא לפי רצון ה'. ובקשר למקד דם ושואלים: כי קאי מאי אומר? — אמר רב אחא: יאמר בהוראה "ברוך... רופא חנם".

מלפניך ה' אלהינו שתכניסני לברך זה לשלום". נכנס לברך אומר: "מודה אני לפניך ה' אלהי שהכנסתני לברך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום כן תוליכני לשלום וכו'. כומרא (המביס) — שיער שם). מברך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום כן תוליכני לשלום וכו'. כומרא (המביס) — שיער שם). "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לשלום, ותצילני לשלום, ותצילני מן כל אויב ואורב בדרך". אמר רב מתנא: "לא שנו אלא בברך שאין דיני והורגין בו, אבל בברך שדיני והורגין בו — לית לן בה. איכא דאמר, אמר רב מתנא: אפילו בברך שדיני והורגין בו, זימנין דלא מתרמי ליה אינש דליף ליה זכותא. ד' תנו רבנן, "הנכנס לבית המרחץ, אומר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתצילני מזה וכי יארע בו, וא לא יארע בי דבר קלקלה ועון — והא מימתי פפרה לכל עונותי". אמר אביי: לא לימא אינש הכי, דלא לפתח פומיה לשטן; דאמר ריש לקיש וכן תנא משמיה דרב יוסי: לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. אמר רב יוסף: מאי קראה — דכתיב "כמעט פסדם היינו לעמך דמינו", מאי אהדר להו נביא — "שמעו דבר ה' קציעי סדם ואזינו תורת אלהינו עם עמורה" (שם, י), הרי שעם הדימוי לסדום התקיים הדבר אחר כך בפועל. וחוזרים לאותו אדם שנכנס לבית המרחץ, ושואלים: כי נפיק מאי (באשר יוצא מבית המרחץ מה) הוא אומר? אמר רב אחא, יאמר: "מודה אני לפניך שהצלתני מן האור (האש)". מסופר: ר' אבהו על לבי בני (ונכנס לבית המרחץ). אפחית בי בני מתותיה, אתרתיש ליה ניסא קם על עמוך שזיב מאה וחד גברי בחד אבריה (נפחת בית המרחץ מתחתיו, והתרוחש לו נס שעמד על עמוד הצינור מאה ואנשים בורועו האחת). שהוא החוקק בורועו אדם אחד או שנים, ונתלו בהם אחרים ואחרים באחרים, עד שניצלו כולם. אמר: היינו (הוא) לזה התכונן רב אחא, אמר רב אחא לעיל: היוצא מן המרחץ אומר: "מודה אני לפניך ה' שהצלתני מן האור". הנכנס להקזי דם, אומר: "יהי רצון מלפניך ה' אלהי שהיא עסק זה לי לרפואה, ותרפאתי. כי אל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת, לפי שאין דרך של בני אדם לרפאות אלא שנהגו". כלומר, אין בכוחם של בני אדם ולא היה ראויה לעסוק ברפואה, אלא להניח את הדבר למפשה ה'. על כך אמר אביי: לא לימא אינש הכי (אל יאמר אדם כן), דתני דבי שריה שנו בבית מדרשו של ר' ישמעאל על הנאמר "ורפא ורפא" (שמות כא, יט) — מכאן שניתנה רשות לרופא לרפואה. ולכן אין לומר שהרפואה היא רק מנהג בני אדם, שלא לפי רצון ה'. ובקשר למקד דם ושואלים: כי קאי מאי אומר? — אמר רב אחא: יאמר בהוראה "ברוך... רופא חנם".

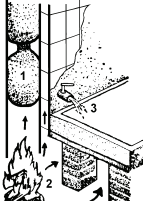
מסורת הש"ס
 ת. ילקיש שם.
 ט. (הביטוי) ברכות סגא. סתדרין עא.
 י. ילקיש ישעיה תלט.
 יא. גיטין כהב.
 יב. ירושלמי ברכות פ"ט הי"ד.
 יג. שם.
 יד. שם ועם פ"ד הי"ד.
 טו. ב"ק פ"הא. ילקיש משפטים שלב.

נרסות

דאמר רב אחא מילים אלו חסרות בבתי, וכן הגיה הרי"א.
רופא חנם בורסת הרומיים.
רופא חולים וגיסת הרחי:
רופא חיים.

ההיים

מרחץ

תורמים מרחץ גניסח רומי מתקופת המשנה:
 1) מיכלי מים בתחתון ש מים רותחים, ובעליון אפשר להוסיף מים קרים.
 2) מדרגה שהיא רחם ממנה יוצא דוד תעלות מתחת לרצפה ומתחם את החדר.
 3) מקום הרחיצה. התמוטטות באחד מקירות המרחץ עשויה היתה, אפוא, לגרום לזרימת מים רותחים או אוויר לוהט ולסכן את חייהם של המתרחצים.

קיוויים

מרישה לסיפיה לעת רשיי אין הברל בין הררשה מראשו לסופו ומסופו לראשו. וכבר תרו על כך רבים, שאם כן — לשם מה ההכפלה. אלא נראה שמראשו לסופו הריחו נדרש בדרך הבטחה: משמועה רעה אין צורך שירא זה שלבו סמוך בה. ומסופו לראשו נדרש בדרך סיפור דברים (כמו אצל הלל) מי ששמוך בה — אינו ירא משמועה רעה (ראב"ד, רשב"א).
 מכאן שניתנה רשות לרופא לרפואה הורשה זו שניתנה רשות לרפא יש בה משמעות יתירה על רקע הורשתם של המינים בורות התנאים שטענו שאסור להתערב במעשה ה' ולהתרפא. ויש שפירשו שהיא צורך ביהרן מן הכותב לרפא מחלות הבאות שלא בידו אדם, מפני שהרפוא נראה כפועל נגד רצונו של ה'. ויש מפרשים כי ההורשה היא שניתנה רשות לרופא לרפא ולקבל שכר עבור עבודתו. כי כלאורה מאחר שהוא עסק במעשה של הצלת נפשות אינו צריך כלאורה לבקש עליה שכר, ומן הכותב למדים אנו שמתור לרופא לקבל שכר (תורה, תרנ"א).

אורה ההלכה
 הנכנס לברך שבו מושלים המופחים עלילות צורך לומר לפני בניסוח ייזי רצון

הכי גרסתי: אלימא כסס שמנך על הטובה "הטוב והמטיב" כך מצנן על הרעה "הטוב והמטיב", והתן על צשורות טובות "הטוב והמטיב", ועל שמועות רעות אומר "ברוך דין האמת" לקבולינהו בשמחה — לנך על מדת פורענות לנכד שלם. אלהים — לון דין, כמו "עד האלהים יעל דבר שניהם" (שמות כג). ובת דברא = ון גרסה, הוה בהדיה תרגומא — לסקלו משמו.

תוספות

שובב על מסתו — לא יברך לא זו, ולא "מלביש ערומים", ולא ברכות כינא בהו, כיון שלא נהנה. כדמשמע בפרק שלישי דמגילה (כד, ג) בני מי שלא ראה מאורות ממוין, דכולי עלמא בני שיהנה מן האורה.

אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין — כיון דתחלת הנהגתו בורוה יש לברך "להניח", אבל בשל ראש מברך "על מצות" ולא "להניח", שכבר התחיל והניח אחד מהם. ובפרק "הקומץ" (מנחות לו, א) אמר: לא סח — מברך אחת, סח — מברך שתיים. פירש הקונטרס: דעל שתי התפילין קאמר, דמברך ברכה אחת על שתיהן בלא סח ביתנים. ודוחק לומר דלא הוצרכו שתי ברכות "להניח" ו"על מצות" אלא כשסח ועבר בעירה. לכן פירש רבינו תם: דעל של ראש שהיא גמר מצוה ועיקר, דיש בה ארבעה בתים ושיין — מברך "על מצות", אבל סח — חזור ומברך שתיים על של ראש. וכן בשימושא רבא דגאונים. ולפירוש רבינו תם בני סח מברך שתיים, אם יניח של ראש לבד — דאין מעבקיין זה את זה — מברך שתיים על של ראש בלבד. ומה שלא הוזכר הנגיף על של ראש בלבד מברך שתיים — לפי שאין רגילות כלל להניח זה בלא זה, דתפילין בן בר חבו שכחי (בבא מציעא כט, ב), וכן פירש רבינו תם בתשובותיו, וכן רבינו אלחנן בסדר תקון תפלה שלו כתב כן.

לימא [אמר]: "ברוך... עוטר ישראל בתפארה". כי מעטף [כאשר מתעטף] בציצית [שליח מצוייצת] לימא [אמר]: "ברוך... אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית". כי מנח [כאשר מניח] תפילין אדרעיה [על זרועו] לימא [אמר]: "ברוך... אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין", וכאשר הוא מניחן [אשר מניחן] ארשיה [על ראשו] לימא [אמר]: "ברוך... אשר קדשנו במצותיו וצונו על גטילת ידיים". כי משי אפיה לימא: "ברוך המעביר חבלי שניה מעיני ותנומה מעפעפי, ויהי רצון מלפניך ה' אלהי שמתגלגלי בתורתך, ודבקני במצותיך, ואל תביאני לא לידי חטא, ולא לידי עון, ולא לידי נסיון, ולא לידי ביוון. וכוף את יצרי להשתבד לך, ורחקני מאדם רע, ומחבר רע. ודבקני ביצר טוב ובחבר טוב בעולמך. ותנני היום ובכל יום לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ותגמלני חסדים טובים. ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל".

על הרעה כשם שמברך על הטובה. ושאילם: מאי [מה פירושו] "חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה"? אילימא [אם אמר] שמשמעות הדבר ששם שמברך על הטובה בנוסח "הטוב והמטיב", כך מברך גם על הרעה בנוסח "הטוב והמטיב"? והתנן [והרי שנינו במשנתנו] שעל בשורות טובות אומר "הטוב והמטיב" ואילו על בשורות רעות אומר "ברוך... דין האמת"! אלא אמר רבא: לא נצרכה הערה זו במשנה לענין נוסח הברכה, אלא לקבולינהו [לקבל אותן] בשמחה, שגם את הבשורות הרעות יש לקבל באותה הרגשה שהוא מקבל את הטובות. אמר רב אחא משום (בבב) ר' לוי: מאי קרא [מהו הכתוב] המרמז על כך — "חסד ומשפט אשרה לך ה' אומרה" (תהלים קא, א). ומפרש: בין אם יהא זה חסד — אשרה, ובין אם משפט (דין קשה) — אשרה, שאודה לה' בשירה על הרעה כעל הטובה. ר' שמואל בר נחמני אמר, הראיה היא מהכא [מכאן], ממה שנאמר: "בח' אהלל דבר באלהים אהלל דבר" (תהלים נו, א), ומפרש: "בח' אהלל דבר" — זו הגילוי של מידת הרחמים, מדה טובה, "באלהים אהלל דבר" — זו מדת פורענות, שאף אם ינהג עמי במדת הדין ("אלהים") — אף על פי כן אהלל. ר' תנחום אמר: הראיה היא מהכא [מכאן], ממה שנאמר: "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא" (שם קטו, יג), וגם "צרה ויגון אמצא ובשם אהי אקרא" (שם ג-ד). ורובן אמרי, מהכא [מכאן] ונחמתי אומרי כי הראיה היא מכאן: "כיל דעביד רחמנא לטב עביד" [כיל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטוב הוא עושה]. ומסופר, כי הא [כמו מעשה זה] שהיה בר' עקיבא דהוה קאויל באורחא [שהיה הולך בדרך], מטא לההיא מתא, כעא אושפיזא ולא יהבי ליה [הגיע לעיר אחת, ביקש מלון ולא נתנו לו]. אמר: "כיל דעביד רחמנא — לטב" [כיל מה שעושה ה' — לטובה עושה]. אלו הוא דברא, והוה בהדיה תרגומא ושרגא [הלך וכן בשדה, והיו עמו תרנגול חסומר ונר]. אתא זיקא כבייה לשרגא [באה רוח וכבתה את הנר]. אתא שונרא אכליה לתרגומא [בא חתול ואכל את התרגומא]. אתא [בא] אריה אכליה לחמרא [ואכל את החמור]. אמר: "כיל דעביד רחמנא — לטב" [כיל מה שעושה הקדוש ברוך הוא — לטובה עושה]. ביה בליליא אתא גייסא, שבייה למתא [וכו בלילה בא גייס, רשבה את אנשי העיר], והתברר שר' עקיבא שלא היה בעיר, ולא היה עמו לא נר דולק ולא תרנגול או חמור שיקמר רעש — הוא לבדו ניצל מהגייס. אמר להו [הם]: לאו אמרי לכו [וכי לא אמרתי לכם] כי כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא

מסורת הש"ס
ה. מנחת לא. מבב. ירושלמי ברכות פ"ב היג (בשנינו).
ו. ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה ויקיור פכיד. שוח"ט ק"יא. ילקיש תהלים תנוד. שם איוב תתצ (בשנינו שם).
ז. שם ושם. (בשנינו שם) תנחומא תצוה.
ח. ירושלמי שם. ויקיור שם. שוח"ט שם. ספרי ואתחנן ל"ב. (בשנינו שם) תנחומא יתרו (בסתם) ילקיש אתיב שם, ילקיש ואתחנן תתלו.
ט. שם ושם.
י. (בשנינו בשנינו) תענית כא,א.

גרסות

בא' אהלל... באלהים ברייף כבמקרא: באלהים אהלל... בא' אהלל.

כיוונים
בשני יצורין ביצר הטוב — עשה רצון בוראו, ונלחם ביצר הרע להכניעו. ועל ידי כך מקיים עבודת ה' בשני יצוריו (תרי"ו).
חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ההנחה בגמרא שיברכו על הרעה "הטוב והמטיב" נראית לכאורה תמוהה, ואולם ניתן לומר כי מאחר שהאדם המברך על הרעה, הרי זה מושם שהוא מאמין כי במהותה אינה רעה מבוהלת, אלא שהיא מטובתו של ה', ובאמת באה לטייע בדרך חייו (תרי"ו). ולכן אפשר היה להעלות על הדעת לברך אף על הרעה "הטוב והמטיב".

אורה ההלכה
כיו מותרת בציצית כאשר מתעטף גטילת מצוייצת, מברך: "להתעטף בציצית". ונחלקו הפוסקים אם יש לומר את הדי' של חיבת "בציצית" בניקוד שוא (לבוש, מ"ב), או בפתח (ביה' בדיט' מחוק ברכה). (רמב"ם שם הלכות ציצית פ"ג ה"ח. שריע שם ה, ה).

כיו מנח תפילין כשמונה תפילין, מניח את יד תחילה. ואחר כך את של ראש. וכאשר מניח את של יד בורעו (לפני ההידוק, מ"ב), מברך: "להניח תפילין", ומיד יניח את של ראש, ואינו מברך אלא ברכה אחת על שניהם. ורק אם הפסיק בדיבור (או בשירה ארוכה, מ"ב), בין של יד לשל ראש מברך על של ראש "על מצות תפילין" (יריף, רמב"ם, רש"י, רשב"א, שו"ע י"ד). ויש אומרים שצריך תמיד לברך על של ראש ברכה נפרדת "על מצות תפילין", ואפילו לא הפסיק בין של יד לשל ראש (רמ"א, וכן מנהג האשכנזים). ומכל מקום טוב לומר אחר הברכה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (משום חשש ספק ברכה לבעלה, מ"ב) מהרי"ו כן חביב, אנוח). (רמב"ם שם הלכות תפילין פ"ד ה"ד. שריע שם כ"ה, ה ובתנאה. שם סוף ט' ובתנאה). לקבולינהו בשמחה חייב אדם לברך על הרעה הבאה עליו ברעת שלימה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה. (רמב"ם שם הלכות ברכות פ"ג ה"ג. שריע שם דכ"ב, ג). לעולם יהא אדם רגיל לומר וכו' לעולם יהא אדם רגיל לומר "כיל מאי דעביד רחמנא לטב עביד". (שריע שם רל, ה).

